

SIMBOLISMUL. GEORGE BACOVIA

Simbolismul este un curent literar apărut în Franța ca reacție împotriva parnasianismului, a romantismului retoric și a naturalismului, promovând conceptul de poezie modernă. Numele curentului a fost dat de poetul francez Jean Moréas, care, în 1886, a publicat un articol-program, intitulat *Le Symbolisme*. Caracteristica principală a acestui curent literar este **folosirea simbolului**, dar, alături de aceasta, apar și **cultivarea sugestiei, a corespondențelor, a sinesteziei**. La nivel formal, se cultivă **muzicalitatea versurilor**, obținută prin preocuparea pentru elementele de prozodie: **versul liber, a refrenul, leitmotivul, armonia, asonanțele, rima și ritmurile elaborate**. La baza tehnicii simboliste se află **sugestia**, „corespondențele”, clar-obscurul, spleen-ul, simbolul se realizează prin sugestie. **Sinestezia** este o figură de stil prin care se pun în relație realități receptate de simțuri diferite

Se cultivă **teme și motive specifice**: condiția poetului și a poeziei, natura, iubirea, starea de nevroză, citadinul, moartea, evadarea, claustrarea (teme), singurătatea, melancolia, spleen-ul, misterul, ploaia, toamna, culorile, muzica, parcul, cimitirul (motive). Atmosfera orașului este apăsătoare, mediul urban zdrobește individualitatea.

Plumb de George Bacovia

„Dormeau adânc sicriile de plumb,
Și flori de plumb și funerar veștmânt -
Stam singur în cavou... și era vânt...
Și scârțâiau coroanele de plumb.

Dormea întors amorul meu de plumb
Pe flori de plumb, și-am început să-l strig -
Stam singur lângă mort... și era frig...
Și-i atârnav aripile de plumb.”

Simbolismul românesc, al cărui teoretician a fost Alexandru Macedonski, își descoperă abia în a treia etapă viziunea autentică și originală, prin **George Bacovia**. Cel mai mare poet simbolist român a provocat o mutație de structură și de viziune în lirica românească.

Poezia emblematică a universului liric bacovian este cea care deschide și dă titlul volumului de debut (publicat în **1916**), *Plumb*. *Plumbul* impune un simbol referențial, plurisemnificativ pe care se întemeiază viziunea poetică, ilustrând astfel o caracteristică a poeziei simboliste bacoviene. *Plumb de toamnă, Plumb de iarnă, zarea de plumb, iarba de plumb*, ca și plumbul din *aripi* sau plumbul sufletului unifică universul obiectual și cel lăuntric sub imperiul culorii-obsesie, creând un efect straniu și un limbaj puternic personalizat. Nicăieri cuvântul *plumb* nu apare mai tragic repetat ca în poezia care dă titlul primului volum bacovian. „Cel mai moale și cel mai urât dintre metale”, cu greutatea lui specifică mare, cu o culoare ternă, deprimată, metalul-rezidual care nu mai poate fi descompus, metalul devine în textul simbolist bacovian metaforă absolută a existenței apăsătoare, sufocante, monotonă și mediocră, a unei vieți iremediabil captivă în materie, fără șansa deschiderii spre vis, spre celest, spre lumina spiritului.

Elegie existențială și pastel simbolist, poezia care își întemeiază discursul pe acest simbol este una dintre capodoperele de tinerețe ale lui Bacovia. **Tema eșecului existențial și cea a morții, a condiției damnate a creatorului captiv într-o lume artificială, inertă** se dezvoltă într-o **compoziție** savant orchestrată. Cele **două catrene** sunt perfect simetrice la nivelul sintaxei poetice și al structurilor metrice. Melodia stranie, interiorizată se realizează din predominanța iambului, din rima îmbrățișată, precum și din utilizarea figurilor de sunet și recurența cuvântului-cheie (versurile 1 și 4 din fiecare strofă sfârșesc cu substantivul *plumb*, care re apare și în două poziții mediane).

Structural, imaginarul poetic se configurează pe **două planuri** - cel al realității exterioare, obiective, și cel al realității lăuntrice, subiective -, aflate într-o relație de corespondență, definitorie pentru estetica simbolistă. Planurile devin coincidente sub semnul aceluiași simbol - *plumbul* - și în spațiul aceluiași câmp semantic al morții.

Prima strofă schițează reperatele realității exterioare, într-o imagine stilizată, se figurează un spațiu simbolic, spațiu al somnului, al morții. *Cavoul, sicriul* sunt metafore explicite ale morții, simboluri ale vidului existențial în care ființa este captivă. Ele numesc direct spațiul thanatic ori simbolizează (prin tehnica sugestiei, tipică simbolistilor) spațiul închis al odăii-cavou, al târgului de provincie sau al universului - *vast*

cavou ori, poate, propriul trup în care înserează și e tăcere. Toate cuvintele primului vers sunt metafore-simbol ale morții, ale căderii în inerția plumbului: *Dormeau adânc sicriile de plumb*. Determinanții sintactici (complementul *adânc* și atributul *de plumb*) au valoarea unor superlative stilistice, semnificând prăbușirea în neant ori în materie inertă. „Somnul” de plumb ia treptat în stăpânire toate ariile realului: viața fragilă (*flori de plumb*), ființa omenească devenită absentă (*funerar veșmânt*), înfăptuirile, creațiile omenești devenite derizorii (*coroanele de plumb*), stridente prin pretențiile de a se sustrage timpului și ruinei (*Și scârțâiau coroanele de plumb*). Între eul liric și această realitate împietrită în tiparele morții se instituie un raport fragil și nesigur, mereu torturant: *Stam singur în cavou... și era vânt...* Vântul, simbol obsesiv în poezia bacoviană, este o entitate enigmatică, semnificând efemerul și inconsistența existenței sau neliniștea spiritului captiv în trupul-cavou. El se asociază cu motivul solitudinii ființei în univers, subliniind tragicul existențial (*Stam singur...*).

În **strofa a doua**, sentimentul singurătății devine atât de copleșitor, încât ființa își exprimă spaima de neant prin strigăt. Zadarnic este strigătul, fără răspuns, fără ecou într-o lume în care iubirea însăși (principiu fundamental al vieții) a murit: *Dormea întors amorul meu de plumb/Pe flori de plumb, și-am început să-l strig*. Primul vers al acestei strofe constituie temelia planului realității interioare și o imagine poetică inconfundabilă. Între acest plan al eului liric și cel al realității exterioare nu există antiteză. Universul interior nu se configurează ca univers compensatoriu, ci ca invariantă a lumii „eronate” din exterior, într-o relație de corespondență specifică imaginarului simbolist. Dubla metaforă verbală *dormea întors* este expresia absolută a îndepărtării definitive de viață (imaginea celui care își întoarce fața dinspre viață spre enigma tulburătoare a morții o aflăm și la L. Blaga, la M. Sadoveanu, la M. Preda).

Sintagma *amorul meu de plumb* propune o viziune concretă asupra iubirii, vorbește nu numai despre efemeritatea iubirii, ci și despre pierderea credinței în absolutul iubirii. Conștiința acestei pierderi sporește sentimentul amarei singurătăți. Solitudinea socială și erotică devine astfel însingurare metafizică resimțită ca îngheț al ființei, ca frig lăuntric, ca eșec existențial: *Stam singur lângă mort și era frig/Și-i atârnav aripile de plumb*. Ultima metaforă a textului exprimă bacovianul sentiment al prăbușirii în somnul materiei încremenite, în neantul neființei ori în abisul lăuntric.

Exprimarea unor intuiții tulburătoare despre absurdul unei lumi antimetafizice se realizează prin simetria melodică a versurilor, prin accentuarea cuvintelor cu ecouri stinse (*plumb, veșmânt, vânt*) și prin muzica unor cuvinte cu valențe onomatopice (*scârțâiau, frig/strig*). Întregul poem este construit prin acumularea succesivă a imaginilor poetice, prin coordonare, dobândind unitate, prin **tehnica paralelismului sintactic** ce oferă muzicalitate. Încremenind în **plumbul** unor sentimente apăsătoare, eul liric bacovian își transferă tristețea apăsătoare asupra întregului univers.

Începând cu această primă poezie, George Bacovia conferă esteticii simboliste românești profunzimea de substanță, de viziune și de expresie, generând definitivă ruptură de epigonismul eminescian: „Bacovia întrerupe în devenirea poeziei noastre discursul liric încrezător în depășirea de sine. Lui îi este proprie ruptura de iluzie, de visare romantică sau de himera simbolului investit cu putere de a sugera misterul cosmic” (V. Fanache, *Bacovia, ruptura de utopia romantică*).

Consider că universul liric bacovian, cu toamnele dezolante, verile toride, anihilante, cu plumbul și ploaia supradimensionate – consemnează un reper esențial în devenirea poeziei românești și un nou mod de articulare a sinelui, a Ființei.